

ванню Беларусаў з боку польскага, цяжка было ходацца на два бакі — з Палякамі і з камуністамі. Справа пагаршалася яшчэ тым, што ходаньне з камуністычным рухам некаторыя ўважалі за памогу Польшчы, бо камуністыя ходзілі з Польшчаю. Такі пагляд быў абмыльны: камуністыя былі шкодныя Польшчы, але ў заходняй Беларусі перш-наперш і больш былі шкодныя Беларусам.

Да „Кургана“ Я. Купалы

У. Гіцкі, разглядаючы паэму Янкі Купалы „Курган“ (Бацькаўшчына, № 25—26 (307—308) з 24 чэрвеня 1956 г.), добра выясьніў Гусьляра як сымбаль беларускага народу. Добра аўтар кажа, што „падзея, апісаная ў паэме („Курган“), не становіць фактычнай, гістарычна дадзенай падзеі“ і што як Гусьляр ёсьць сымбаль „сілы жыцьця й вызваленьня“, так і Князь ёсьць сымбаль „няволі й сьмерці“. Але чаму за гэтка сымбаль узяты беларускі князь? (Што дыкжэ паэта падаў князя беларускага, відаць із таго, што падзея адбываецца „паміж пустак, балот беларускай зямлі“, ды паэта не даець знаку, што гэта быў нейкі князь-акупант.) З другога боку, князь тут не падобны да іншых князёў беларускіх у таго самага Купалы; іншыя „Князь і Ганцы — князевы «другі верныя» і «дружны-на вольная» запраўды тварылі адну цэласць (у Гіцкага „цэлае“) — нацыянальны арганізм“.

Скуль у паэты стварыўся абраз для такога князя, каторы народ „зьневажаў, катаваў... з дружнай сваей“, у каторага „брацьця корчыцца... кінуты ў грязь, чэрві точаць жывых іх, разьдзетых“ і „вісельні петляў разьвіты шнурок“, каторы, наапошку, загадаў Гусьляра закапаць жывым у зямлю?! Такіх князёў беларускіх гісторыя ня знае, і такіх рассудкаў Беларусы не рабілі. Але ў старой Маскоўшчыне выглядаюць досыць звычайнымі рассудкі закопваць выступніка жывога ў зямлю, там князь, цар, суд рабілі рассудкі закапаць у зямлю цэлага жывога чалавека або па шыю, каб мучыўся да сьмерці. Казацка-донскі пісьменьнік Красноў апісуе прыпадак закапаньня ў Маскве па шыю ў зямлю жанчыны. Дзеля менаванага можна быць пэўным, што абраз Князя ў паэме „Курган“ быў навеяны на Купалу маскоўскім уплывам.

Да аргумэнтаў дамаганьня незалежнасьці Беларусі

Сп. Аркадзь Будзіч у вартыкуле „Чаму незалежнасьць?“ (гл.: Бацькаўшчына, № 27 (309) зь 1 ліпеня сёлета) з аргумэнтаў нашага дамаганьня незалежнасьці, якія мы маем падаваць вольнаму сьвету, адцёмлівае аргумант гістарычны, даўжэй задзержваецца над аргумантам эканамічным і аргумант трэйці выказвае так: „Мы мусім давесці вольнаму сьвету, што беларускія незалежнікі — нікія ні шавіністы¹, ні ксэнафобы, а што яны проста абаронцы¹ свайго краю й народу перад расейска-маскоўскай эксплятацыяй“.

Прачытаўшы трэйці аргумант, прыпомнілася мне, як 47 год таму я вёў адраджэнскую прапаганду ў Ашмянскім і (пасьлейшым) Валожынскім павеце. Тады было добра, калі ў цэлай воласьці знайшлося колькі сьведомых Беларусаў. Людзі былі надта адпорныя на аргуманты беларускага адраджэньня. Да таго адпорныя, што найчасцей ня верылі, што кажаш шчыра пра патрэбу беларускага нацыянальнага адраджэньня, а не жартуеш, не сьмяешся толькі з „простых“ людзёў, даводзячы, што іхную „прасьціну“ трэба шана-

¹ Замест беларускае хормы „шавіністыя“ і беларускага слова „абароньнікі“, аўтар ужыў тут чужую хорму й слова. Перасьцерагаю перад імі.